

Grynaeus Tamás

OLY KORBAN ÉLTEM ÉN E FÖLDÖN...

Matematikus édesapám könyvei között találtam rá a Magyarországi boszorkányperek oklevéltárára, édesanyám főiskolás korában Györfly Istvánt hallgatta, népi textilművészettel foglalkozott, szép gyűjteménye marad ránk. A családban, csak egyetlen orvos volt, egyik, általam kevésbé ismert anyai nagy-nagybátyám, viszont egyik anyai nagybátyám – keresztapám – botanikus volt. Ezekhez a „genetikus adottságokhoz” (számuk nyilván kis utánajárással szaporítható lenne) járultak a gyermekkori élmények: a hajdani Gömör vármegye délkeleti csücskének dzsentrí-úri-paraszti világa, majd 1944-ben Drégelypalánk és Diósjező világa.

„Hóman gyerek” voltam (így nevezték a szeptember 15-e után születetteket, ők a miniszteri rendelet értelmében csak a következő évben iratkozhattak be). A közeli Bécsi kapu téri evangélikus iskolában nem sokat törődtek e rendelkezéssel, így nyertem egy évet. A fasori evangélikus gimnáziumban folytattam, már a háborús években. A 60, vagy afölötti létszámú alsó osztályok „nagyüzem” volt, csak az V-től kerültem ember (gyerek-) képűbb 30 körüli létszámú humán osztályba. 1949-ben érettségiztem, közvetlenül a „fordulat éve” után, így „természetesen” nem vettek föl az egyetemre.

Két éven át dr. Ungváry László kitűnő belgyógyász-kardiológus védőszárnyai alatt dolgozhattam. Katedrájától, kutatásától eltiltott gyermektelen ember volt: sok türelemmel és szigorral tanított. Ismeretekben, felfogásban, magatartásban sokat köszönhetek neki. Ez évek alatt Ida nagynéném (akit szintén félreállítottak) sok időt áldozott rám: irodalmi-történeti szemléletem, ismereteim az ő keze nyomát viselik, francia és angol nyelvtudásom alapjait is ő vetette meg.

Szegeden kezdtem az orvosegyetemet 1951-ben, itt Bartucz Lajos, Bálint Alajos, Bálint Sándor, Péter László és Tímár Lajos voltak segítőim, kis túlzással: „atyai barátaim”. Valószínűleg réme lehettem oktatóimnak, mert mindig kérdeztem, kérdeztem. (Mentségemre szolgáljon, hogy most hallgatóimat is erre biztatom). Ezekben az években „kaptam rá” a néprajzi gyűjtésre. Kezdetben, ebben biztosan sok egzotikum-keresés, romantikus „ösiség” keresés is volt, de ebből kedves jó öregjeim hamar kigyógyítottak. Betegektől, ápolónővérektől is sokmindent hallottam (az akkori egészségügyi szervezetben zömük „első generációs” volt, még eleven otthoni emlékekkel, kapcsolatokkal). Jóval később egyszer egy psychologus próbaképpen elvégeztetett velem egy teszt-vizsgálatot, majd meglepődve kérdezte, miért nem lettem pl. sarkkutató? Nos ezek a faluk („az én falum”): Vésztő, Tápé, Szőreg, Domaszék, Dávod, Szeremle, Nagykamarás, Hadikfalva – ezek az én „Antarktiszom”. Ez lett némiképp a vesztem is: azokban a hihetetlenül kegyetlen években nagyon sokat, túl sokat láttam, tapasztaltam (egészen mást, mint amit a „vidékieknek” szerkesztett Szabad nép sulykolni igyekezett). Így ért – 25 éves fejjel – 1956: életem legszebb napjai közé tartozik az a 12 nap...

A megtorlás iszonyatos volt: ÁVO, koncentrációs táborok, Csillag, Markó, Vác, Gyűjtő voltak a főbb stációk. De itt, ez idő alatt is remek, szép emberekkel és emberi helytállással találkozhattam. Utána csak a – szovjet exportra, jóvátételbe dolgozó – Óbudai hajógyárba mehettem dolgozni. (Az éberség és a történelem furcsa fintora, hogy itt nem számított „rovott múltam”). Csőszszerelő műhelyi főnökömtől, Pali bácsitól (régii hajógyári „dinasztia”

egyik tagja volt) kaptam később, orvosrá avatásomkor az egyik legszebb levelet... Éveket dolgoztam az ORFI-ban, mint kísérleti-állat gondozó, laborasszisztens, fordító, narkotizőr asszisztens. Ezek voltak – Gorkijtól orzott kifejezéssel – az én „egyetemem”. Mert orvosi studiumaimat csak hét év múlva folytathattam és fejezhettem be. (Ami időt nyertem elemiben a réven, azt sokszorosán elvesztettem a vámon...) Állás? Az ország legtávolabbi, legnehezebben megközelíthető helyén. Feleségemet – mivel engem választott – kitessékelték állásából...

Baja újabb csodálatos „vadászterület” volt: magyarok-bukovinai székelyek-sokacok-szerbek-németek fantasztikus (békés!) egyvelegébe csöppentem. Hálával emlékszem kórházigazgató-főorvosomra, dr. Cseh Imrére és osztályvezető-főorvosomra dr. Péterfai Jánosra, akik még „kamaszos” csínytevéseinket is bölcs atyai szeretettel-megértéssel tudták kezelni, valamint a látszólag mord tekintetű, de arany szívű Palla Ákosra, aki első önálló publikációim szárnypróbálgatásait segítette.

Hét év pomázi, elmeosztályi munka (ekkor már csak 25 km-re dolgoztam otthonunktól...) után a Merényi Gusztáv kórház idegosztálya, végül a János kórház (azóta „megszentült” újra) következett. Közben psychiateri, neurologusi szakképesítést szereztem, majd még kandidátusi fokozatot is (tovább nem engedték a hatalmasok...) Gyermekaink nőttek, fejlődtek, feleségemmel, hűséges társammal, igyekeztünk beléjük oltani, amit jónak és szükségesnek véltünk – reméljük sikerrel.

Sok betegemtől hallottam – élete sora után érdeklődve ezt a kifejezést: „arról regényt lehetne írni”. Íme, „életem regénye” rövidített változatban. Remélem, adatik még idő-erő sok elvégezetlen, félbe-szerbe maradt feladatom befejezésére.

